

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
курсу за обраним профілем
«Література для життя. Профільна середня освіта. Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти

Автори: Шаленко О.П., Коваленко О.Я., Трифан М.С., Терентьєва Г.П.,
Арцимєєва Д.В., Рацюк О.І.

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 18.03.2026 №483)

Зміст

1. Передні зауваги	3
1.1 Організаційні засади	3
1.2 Мета та завдання курсу	3
2. Загальні та конкретні очікувані результати навчання	4
3. Структура та зміст курсу	9
Вибір літературного твору для читання іноземною мовою	9
Тлумачення та відгук на іншомовний літературний твір	10
Художня література як джерело культурного та історичного пізнання	10
Переклад – роль, особливості та значення	11
4. Прикінцеві та загальні методичні зауваги.....	12
5. Список використаних джерел.....	13

1. Передні зауваги

1.1 Організаційні засади

Згідно з Державним стандартом профільної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851) та Типовою освітньою програмою для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням (Наказ Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 р. № 765), заклади освіти формують профілі навчання, надаючи змогу здобувачам освіти вибирати напрям на основі аналізу власних потреб, готовності, вподобань та інтересів.

Освітній процес забезпечує індивідуальні освітні траєкторії, які реалізуються, зокрема, через поєднання обов'язкових навчальних дисциплін та вибіркового освітніх компонентів. Програма курсу «Література для життя. Профільна середня освіта. Поглиблений рівень» (далі Програма) орієнтована на здобувачів освіти, які бажають розширити сфери використання іноземної мови та вдосконалити комунікативні мовленнєві вміння за допомогою читання та аналізу літературних творів.

Програма виконується за умови її вибору учнівством і закладом освіти та за рахунок навчальних годин для обов'язкових освітніх компонентів за обраним профілем, що фінансуються з державного бюджету.

Програма є рамковою та модульною, а тому порядок опрацювання модулів визначають учителі відповідно до потреб та інтересів здобувачів освіти. Пропонована кількість часу на виконання програми курсу (70 годин) є орієнтовною.

1.2 Мета та завдання курсу

Загальною метою курсу є втілення компетентнісного потенціалу мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) на основі подальшого вдосконалення життєвих наскрізних умінь.

Знання іноземної мови дає змогу здобувачам освіти ознайомитися із різноманітними творами художньої та нехудожньої літератури інших країн, зокрема країн виучуваної мови. Це створює умови як для вдосконалення комунікативних мовленнєвих умінь, так і для розвитку критичного та креативного мислення, розширення світогляду та культурного збагачення через читання, аналіз та тлумачення літературних доробків.

Під час опрацювання курсу здобувачі освіти опанують комплекс іншомовних умінь, які передбачають особливу взаємодію з літературним текстом, як-от: аргументований вибір тексту для читання, аналіз, власне тлумачення, обґрунтований відгук, переклад.

2. Загальні та конкретні очікувані результати навчання

Виконавши Програму в повному обсязі, здобувачі освіти розвинути іншомовну читацьку автономію та вмітимуть:

- добирати літературні твори іноземною мовою відповідно до власних інтересів, жанрових уподобань та цілей читання
- рекомендувати літературні твори співрозмовникам з урахуванням їхніх запитів
- визначати культурно-історичний контекст художніх творів та його цінність для пізнання інших культур, особливо країн виучуваної мови
- розуміти та аналізувати зміст прочитаних іншомовних творів, виокремлювати головні ідеї
- тлумачити іноземною мовою художні тексти, формулювати власні думки щодо сюжету, персонажів, тем тощо
- порівнювати твори, що розкривають однакову тему, визначати спільні та відмінні підходи авторів
- надавати обґрунтований відгук на твір письмово чи усно іноземною мовою
- розрізняти особливості оригінального тексту та перекладу, оцінювати адекватність перекладу та його вплив на сприйняття твору
- використовувати читання літератури іноземною мовою для розвитку комунікативних мовленнєвих умінь, критичного та креативного мислення, а також культурної та історичної обізнаності.

Здобувачі освіти вдосконалюватимуть комунікативні мовленнєві вміння та досягатимуть відповідних загальних і конкретних результатів навчання, визначених Державним стандартом.

Стратегії сприймання, продукування, взаємодії та медіації, окреслені у Державному стандарті, є помічними. Вони вже передбачені у відповідних дескрипторах комунікативних мовленнєвих умінь і не виокремлюються у результати навчання.

Загальні результати	Конкретні результати	
Комунікативні мовленнєві активності	Комунікативні мовленнєві вміння	Дескриптори комунікативних мовленнєвих умінь наприкінці опанування курсу (рівень B2)
Сприймає усну інформацію та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування [ІНО 1]		
Сприймає усну інформацію. [ІНО 1.1]	Розуміє розмову між іншими особами, якщо мовлення чітке та нормативне. [12 ІНО 1.1.1]	Стежить за поширеним висловлюванням і складною аргументацією в дискусії за умови, що тема знайома, а напрям дискусії окреслено чіткими маркерами. [12 ІНО 1.1.1-1]
		Відрізняє факти, висловлені під час розмови, від судження. [12 ІНО 1.1.1-3]

	Сприймає інформацію наживо. [12 ІНО 1.1.2]	Розуміє погляди щодо теми, яка входить до кола поточних інтересів або стосується спеціалізованої галузі, за умови нормативного мовлення. [12 ІНО 1.1.2-2] Відрізняє основну думку від недоречностей та відступів за умови нормативного мовлення. [12 ІНО 1.1.2-3]	
Сприймає письмовий текст. [ІНО 1.2]	Розуміє письмовий текст, швидко знаходить потрібні деталі. [12 ІНО 1.2.2]	Швидко переглядає довгі та складні тексти, знаходить потрібні деталі. [12 ІНО 1.2.2-1] Визначає зміст і доречність новин, статей та доповідей на теми, пов'язані з обраним профілем, приймає рішення щодо необхідності їх детального опрацювання. [12 ІНО 1.2.2-2]	
		Розуміє зміст тексту, пов'язаного із сучасними проблемами, за умови, що автор має чітку позицію та погляди. [12 ІНО 1.2.3-1] Розпізнає у текстах аргументи та контраргументи, причиново-наслідкові зв'язки, пропозиції щодо розв'язання проблем. [12 ІНО 1.2.3-3]	
	Добирає та читає тексти, відповідно пристосовуючи стиль і темп читання. [12 ІНО 1.2.5]	Самостійно добирає для читання різні за характером літературні тексти, використовуючи під час читання довідкові джерела. [12 ІНО 1.2.5-1] Читає тексти із чітким сюжетом, які написані доступною мовою, якщо не існує обмежень у часі для користування словником. [12 ІНО 1.2.5-2]	
		Взаємодія з іншими особами в усній і письмовій формі та в режимі онлайн засобами іноземної мови [ІНО 2]	
		Здійснює усну взаємодію. [ІНО 2.1]	Бере активну участь у бесіді на загальні теми, чітко пояснює та обстоює власні переконання, наводячи відповідні аргументи. [12 ІНО 2.1.1]

		Бере активну участь у неформальній розмові на знайомі теми, коментує, чітко висловлює власні погляди, оцінює альтернативні пропозиції, робить припущення та відповідно реагує на припущення співрозмовника. [12 ІНО 2.1.1-2]
		Висловлює та обстоює власну думку під час дискусії, надаючи відповідні пояснення, коментарі, наводячи аргументи. [12 ІНО 2.1.1-4]
	Цілеспрямовано співпрацює із співрозмовником, наголошуючи на особистій значущості подій і досвіду. [12 ІНО 2.1.2]	Допомагає у процесі роботи, запрошуючи інших приєднатися, висловити власну думку тощо. [12 ІНО 2.1.2-2]
		Докладно описує проблему чи ситуацію, розмірковуючи про причини та наслідки, беручи до уваги переваги та недоліки різних підходів. [12 ІНО 2.1.2-3]
		Співпрацює під час виконання простих практичних завдань, запитуючи думку інших осіб, надаючи пропозиції та розуміючи відповіді. [12 ІНО 2.1.2-4]
	Обмінюється інформацією на теми, пов'язані із повсякденним життям, що уможливорює безпроблемну регулярну взаємодію і тривалі взаємини з досвідченими користувачами виучуваної мови. [12 ІНО 2.1.4]	Достовірно передає детальну інформацію на теми, пов'язані із повсякденним життям. [12 ІНО 2.1.4-1]
Здійснює письмову взаємодію. [ІНО 2.2]	Взаємодіє письмово, повідомляє новини та висловлює власну думку в особистих листах. [12 ІНО 2.2.1]	Пише листи, передаючи відтінки емоцій і наголошуючи на особистій значущості подій і досвіду, коментує новини та думки, висловлені співрозмовником. [12 ІНО 2.2.1-1]
Здійснює онлайн-взаємодію. [ІНО 2.3]	Здійснює активну онлайн-взаємодію через розмови та дискусії. [12 ІНО 2.3.1]	Бере активну участь в онлайн-дискусіях, висловлюючи власні погляди та реагуючи на погляди співрозмовників щодо тем, які викликають певний інтерес. [12 ІНО 2.3.1-1]

		Розпізнає непорозуміння та розбіжності в думках, що виникають під час онлайн-взаємодії, і може впоратися із ними, якщо співрозмовник прагне до співпраці. [12 ІНО 2.3.1-2]
Надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення іноземною мовою [ІНО 3]		
Усно висловлює власні думки, почуття, ставлення та позицію (усне продукування). [ІНО 3.1]	Чітко й докладно описує та презентує широкий спектр тем, що належать до сфери власних інтересів, наводячи додаткові аргументи та відповідні приклади. [12 ІНО 3.1.1]	Докладно описує значущість для себе певних подій та досвіду. [12 ІНО 3.1.1-2]
		Передає головну думку, що міститься в чітко структурованих, коротких, простих текстах. [12 ІНО 3.1.1-4]
	Надає інформацію співрозмовникові під час тривалого монологу, наводячи додаткові аргументи та відповідні приклади. [12 ІНО 3.1.2]	Достовірно передає детальну інформацію під час тривалого монологу. [12 ІНО 3.1.2-1]
		Висловлює власну думку щодо змісту твору (зокрема літературного), повідомляючи про свої почуття та ідеї простою мовою. [12 ІНО 3.1.2-4]
	Обґрунтовує власну думку, наводить додаткові аргументи та відповідні приклади під час тривалого монологу. [12 ІНО 3.1.3]	Чітко й докладно аргументує власну думку, підкріплюючи її додатковими деталями та доречними прикладами. [12 ІНО 3.1.3-1]
		Вибудовує послідовність логічних аргументів. [12 ІНО 3.1.3-2]
		Пояснює певні погляди щодо актуальних питань, представляючи переваги та недоліки різних варіантів. [12 ІНО 3.1.3-3]
Висловлює свої думки, почуття, ставлення та позицію письмово (писемне продукування). [ІНО 3.2]	Пише чіткі детальні тексти на різні теми в межах сфери власних інтересів, синтезуючи та оцінюючи інформацію з низки джерел. [12 ІНО 3.2.1]	Пише чіткі, детальні описи на різноманітні теми, пов'язані зі сферою власних інтересів. [12 ІНО 3.2.1-1]
		Пише обґрунтований відгук на літературний твір. [12 ІНО 3.2.1-2]
	Пише доповіді або есе на різні теми в межах сфери власних інтересів. [12 ІНО 3.2.2]	Пише есе, де наводить аргументи за чи проти певного погляду, пояснює переваги та недоліки різних варіантів. [12 ІНО 3.2.2-1]
		Синтезує інформацію та аргументи з низки джерел. [12 ІНО 3.2.2-2]

Діє як учасник соціуму, який встановлює і допомагає налагоджувати соціальну взаємодію шляхом передавання змісту усного, письмового повідомлення або онлайн-повідомлення у межах однієї мови або з однієї мови на іншу [ІНО 4]		
Передає з однієї мови іншою зміст тексту, до якого співрозмовник може не мати доступу через мовні, культурні, семантичні чи технічні бар'єри/перешкоди (медіація тексту). [ІНО 4.1]	Опрацьовує текст. [12 ІНО 4.1.3]	Підсумовує важливі моменти та письмово описує основний зміст текстів на теми, пов'язані зі сферою власних інтересів і спеціалізації. [12 ІНО 4.1.3-1 П]
	Перекладає письмовий текст. [12 ІНО 4.1.4]	Забезпечує усний і письмовий переклад текстів, що містять інформацію та аргументи на теми, що становлять професійний, академічний та особистий інтерес. [12 ІНО 4.1.4-1 П]
	Створює власний відгук на літературний твір, зокрема художній. [12 ІНО 4.1.6]	Висловлює власне бачення розвитку сюжету, персонажів і тем в історії, романі тощо. [12 ІНО 4.1.6-1 П]
		Висловлює власну думку щодо форми вираження, стилю і змісту твору, пояснюючи, що саме подобається і чому. [12 ІНО 4.1.6-2 П]
	Аналізує та критично оцінює літературні твори, зокрема художні. [12 ІНО 4.1.7]	Порівнює твори, досліджуючи подібності та відмінності, пояснюючи доречність зв'язків між ними. [12 ІНО 4.1.7-1 П]
		Висловлює аргументовану думку про твір, посиляючись на думки та аргументи інших осіб. [12 ІНО 4.1.7-2 П]
Надає посередництво в доступі до знань і понять для інших осіб (медіація понять, ідей і концепцій). [ІНО 4.2]	Заохочує змістовне обговорення. [12 ІНО 4.2.4]	Заохочує змістовне обговорення, спираючись на інформацію та ідеї учасників групи, для прийняття спільного рішення. [12 ІНО 4.2.4-1 П]

3. Структура та зміст курсу

Програма структурує зміст курсу за модулями. Кожен модуль є самостійним складником програми, а тому порядок їх опрацювання визначають учителі відповідно до потреб та інтересів здобувачів освіти.

Конкретні завдання кожного модуля підпорядковані загальній меті та завданням курсу, а розвиток комунікативних мовленнєвих умінь узгоджується із загальними та конкретними очікуваними результатами навчання. Зміст кожного модуля є гнучким і допускає пристосування до наявних умов та загальної кількості часу, виділеного на курс.

Програма пропонує чотири модулі:

- Вибір літературного твору для читання іноземною мовою
- Тлумачення та відгук на іншомовний літературний твір
- Художня література як джерело культурного та історичного пізнання
- Переклад – роль, особливості та значення.

Вибір літературного твору для читання іноземною мовою

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти вмітимуть:

- визначати власні цілі читання літератури іноземною мовою
- добирати твори відповідно до інтересів, уподобань та читацьких потреб
- користуватися для добору творів ефективними способами, як-от: читання анотації та рецензії, ознайомлення з рейтингами та відгуками, критичне оцінювання відповідності твору особистим смакам та потребам.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Профіль читача	• Цінності та переконання • Інтереси та вподобання • Моделі читацької поведінки
Мотиви читання іноземною мовою	• Отримання або поглиблення знань • Естетичне задоволення та відпочинок • Самовдосконалення
Способи добору творів для читання іноземною мовою	• Критерії добору: відповідність рівню опанування мови, зацікавленість, жанр, автор, тематика, настрій, мотиви • Джерела інформації для добору літературного твору: анотації, рецензії, відгуки, рейтинги
Стратегії читання іноземною мовою	• Практичні поради щодо читання іноземною мовою

Тлумачення та відгук на іншомовний літературний твір

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти вмітимуть:

- висловлювати власне ставлення до прочитаного твору, зокрема й художнього, виражаючи емоції та оцінюючи його іноземною мовою
- надавати усний або письмовий відгук на твір
- добирати приклади й цитати з тексту для аргументації власної думки
- зіставляти тлумачення однієї й тієї ж теми різними авторами, а також пропонувати власне тлумачення теми іноземною мовою
- творчо переосмислювати художній твір, висувати власні ідеї щодо розвитку сюжету та персонажів
- передбачати альтернативний фінал або новий епізод художнього твору.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Бачення твору автором, читачем, критиками	• Власна оцінка прочитаного • Аналіз критичних джерел • Усний або письмовий відгук
Іншомовні твори на одну й ту ж тему	• Тлумачення теми різними авторами • Причини розбіжностей у тлумаченні теми • Власне тлумачення теми
Альтернативне бачення твору художньої літератури	• Творче переосмислення тексту • Альтернативне тлумачення сюжету • Альтернативний фінал

Художня література як джерело культурного та історичного пізнання

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти вмітимуть:

- визначати культурно-історичний контекст твору та його цінність для пізнання інших культур, особливо країн виучуваної мови
- аналізувати історичні паралелі в літературі
- порівнювати культурні реалії твору з власним досвідом
- робити висновки про роль літератури у формуванні уявлення про інші культури та епохи.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Культурний контекст	• Відображення традицій і побуту: традиції, свята, звичаї, ритуали • Мова як носій культури: прислів'я, приказки, фольклорні елементи • Формування цінностей: ідеали краси, уявлення про добро і зло, моральні орієнтири
Історичний контекст	• Художній образ епохи: зображення подій, соціальних конфліктів, боротьби народу • Відображення історичних постатей у художній формі

	Художня література (емоційність, образність, авторське тлумачення) та історичні джерела/документи (факти, реальні історії, явища, діяльність людей)
--	---

Переклад – роль, особливості та значення

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти усвідомлять роль та значення перекладу у сприйнятті літератури та вмітимуть:

- вирізняти особливості перекладу художніх та нехудожніх творів
- порівнювати оригінальний текст і переклад, оцінювати адекватність перекладу
- аналізувати та оцінювати автоматизовані переклади та переклади за допомогою штучного інтелекту.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Мистецтво перекладу	- Літературний переклад – збереження художньої форми, передача авторського стилю, відтворення культурного контексту, баланс між буквальністю та вільністю - Переклад нехудожньої літератури – відтворення реальних фактів, подій, досліджень та досвіду
Значення перекладу та виклики сучасності	- Міжкультурний діалог – література як засіб пізнання інших культур через переклади, тлумачення, міжтекстові зв'язки - Глобалізація – посилення потреби у високоякісних перекладах - Поширення використання автоматизованих перекладачів та штучного інтелекту – переваги та недоліки

4. Прикінцеві та загальні методичні зауваги

Програму розроблено з урахуванням потреб сучасних здобувачів освіти, які готуються до активної участі в житті суспільства, подальшого навчання й особистісного розвитку в умовах глобалізованого світу.

Упродовж курсу здобувачі освіти не лише підвищують рівень опанування іноземної мови та комунікативної впевненості, а й розвивають власну культурну обізнаність, поглиблюють знання світу художньої та нехудожньої літератури, набувають важливих умінь та досвіду, які знадобляться у різноманітних життєвих ситуаціях. Курс допоможе здобувачам освіти свідомо добирати твори для читання іноземною мовою або у перекладах, розвинути читацьку автономію та урізноманітнити мотиви читання.

Основними запоруками успішного опрацювання курсу «Література для життя» є залучення здобувачів освіти до мисленневих дій вищого порядку за таксономією Блума та комунікативних активностей у контексті, наближеному до реального життя.

Ефективними будуть такі дії: пошук і добір інформації про твір та його контекст; проведення мінідосліджень; порівняння різних джерел: оригінал твору, його переклад, критика, відгуки; надання відгуків та рецензій (короткі, розгорнуті, у формі блогу чи есе); створення мультимедійних презентацій, відео та творчих тлумачень (альтернативний сюжет, щоденник від імені головних героїв, комікси, плакати тощо); участь у дебатах та дискусія; проведення книжкового клубу; медіація текстів: пояснення складних уривків, коментування культурних особливостей.

5. Список використаних джерел

1. Державний стандарт профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724> (дата звернення: 04.11.2025).
2. Типова освітня програма для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.05.2025 №765 зі змінами від 19.07.2025 № 884. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-10-12-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-iaki-zabezpechuiut-zdobuttia-profilnoi-serednoi-osvity-za-akademichnym-spryamuvanniam> (дата звернення: 04.11.2025).
3. Іноземна мова 10-12 класи (поглиблений рівень) : Модельна навчальна програма для закладів профільної середньої освіти : рекомендовано наказом Міністерства освіти і науки України від 28.08.2025 №1192 / [О.П. Шаленко, О.Я. Коваленко, М.С. Трифан, Г.П. Терентьєва, Д.В. Арцимєєва, О.І. Рацюк]. – 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/profilna/mnp/programa-10-12-pogliblenii-riven-2025-1.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).
4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2020. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (date of access: 04.11.2025).